

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

Publikacja powstała na zlecenie Stowarzyszenia „W ogrodzie Viadrusa”
i została sfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Rolnego
na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary
wiejskie. Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa
i Rozwoju Wsi.

*Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”
objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na
wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja
Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania
Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna*

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

Ks. Grzegorz Kopij

Historia zakonu joannitów na obecnym terenie działania Stowarzyszenia Brzesko – Oławskiej Wsi Historycznej

Łosiów 2019

*Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”
objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na
wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja
Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania
Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna*

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

WSTĘP

Dzieje zakonu joannitów (kawalerów maltańskich) na terenie Ziemi Brzeskiej sięgają swoimi początkami XII wieku. Można powiedzieć, że bardzo szybko od momentu powstania i zatwierdzenia zakonu przez papieża Paschalisa II w 1113 roku, głównie wśród rycerstwa i szlachty żyjącej na tym terenie, zaczęto interesować się ideami tego zakonu oraz starano się o ich sprowadzić na te ziemie. Główną komandorią na terenie Ziemi Brzeskiej, która istniała nieprzerwanie przez ponad 700 lat była komandoria w Łosiowie. Pozostałe komandorie w Brzegu oraz Zawadno, przestają istnieć w wieku XVI. Warto wspomnieć, że na tym terenie istniała jeszcze komandoria w Małej Oleśnicy. Jednak w obecnych czasach miejscowość ta leży poza terenem powiatu brzeskiego (należy do powiatu oławskiego).

Można postawić pytanie, co skłaniało szlachtę Ziemi Brzeskiej do zakładania na tym terenie komandorii właśnie tego zakonu, jakie były tego powody. Zapewne jednym z nich musiały być elementy religijne, tak charakterystyczne dla epoki średniowiecza oraz kwestie, że zakon ten posługiwał chorym, dlatego przy domach zakonnych tworzone szpitale czy hospicja. Innym elementem była zapewne wielokulturowość w zakonie oraz kwestia nobilitacji dla rodzimej szlachty.

W obecnym opracowaniu pragniemy przedstawić miejscowości, które wchodziły dzisiaj głównie w skład powiatu brzeskiego, a które wpisały się w dzieje zakonu

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

joannitów. Każda z prezentowanych miejscowości wpisuje się w różny sposób w wielowiekową historię zakonu, trwającą nieraz tylko kilka czy kilkanaście lat. Ponad to w obecnej publikacji, pragniemy pokazać jakie materialne ślady pozostały po zakonie w danej miejscowości.

Pragniemy również, aby obecna publikacja była pewnego rodzaju przewodnikiem do poznania dziedzictwa materialnego i historii miejscowości, które w różny sposób związane były z zakonem kawalerów maltańskich, i zachęcić przyszłych „fascynatów historii zakonu” do głębszego jeszcze poznania dziedzictwa tego zakonu na terenie Ziemi Brzeskiej, a może poszukiwania innych często zapomnianych faktów czy to materialnych czy niematerialnych związanych z historią zakonu joannitów na tym terenie.

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

Zarys historii zakonu joannitów

Początki zakonu joannitów sięgają XI w., kiedy to grupa kupców włoskich z Amalfi, nabyła posiadłość w pobliżu Grobu Świętego, gdzie założyła w muzułmańskiej wtedy Jerozolimie klasztor Matki Boskiej Łacińskiej (Sancta Maria Latina), przy którym utworzono szpital i schronisko (hospicjum) dla pielgrzymów z Europy. Celem tego bractwa była opieka nad podróżnymi. Pierwszym patronem bractwa był św. Jan Jaluźnik, biskup aleksandryjski, który działał w VI – VII wieku na Cyprze. Później jako patron został przyjęty św. Jan Chrzciel, który był świętym bardziej popularnym niż jego poprzednik, a przy okazji był rodzimego pochodzenia. Wiadomo, że w czasach pierwszej wyprawy krzyżowej, owymi braćmi kierował niejaki Gerard, którego uważa się za pierwszego założyciela joannitów. On to uczynił z bractwa zakon szpitalny, który przyjął regułę św. Augustyna. Godłem zakonu stał się ośmioramienny krzyż, symbolizujący osiem błogosławieństw, wzorowany jakoby na godle republiki Amalfi. Zakonnicy ślubowali: czystość, ubóstwo, posłuszeństwo oraz obietnice opieki nad chorymi. Pierwszym mistrzem zakonu został po śmierci Gerarda (ok. 1118), Raymond z Puy (ok. 1120-1160). Za jego czasów zakon stał się zakonem rycerskim, ale w dalszym ciągu prowadził działalność charytatywną. Oprócz hospicjów w Jerozolimie, zaczęły powstawać szpitale bractwa także w europejskich miastach portowych i punktach przez które, przebiegały szlaki pielgrzymkowe np.: w Sewilli, Marsylii, Pizie, Astii, Apulii. Obok szpitali powstawały domy zakonne, których celem było zarządzanie dobrami joannitów.

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

Za czasów pierwszego mistrza, można zauważyć krystalizację wewnętrzną struktury zakonu. Występował tu podział na trzy kategorie: pierwszą stanowili **rycerze** (rekrutowali się stąd urzędnicy zakonu), drugą **duchowni** (można tu zaliczyć także siostry zakonne, usługujące w szpitalach), trzecią **bracia nie-rycerze**, którzy pełnili obowiązki cywilne (w szpitalach i domach zakonnych) oraz wojskowe. Do zakonu należeli członkowie afiliowani, tzw. **confratres**, którym przysługiwały przywileje zakonne. Wywodzili się oni z elit ówczesnej ludności, i głównie dzięki nim zakon wzbogacał się o nowe darowizny i zapisy testamentowe.

Strojem zakonnym był czarny habit i czarny płaszcz z naszytymi białymi, ośmioramiennymi krzyżami. Strój bitewny, uchwalony na mocy bulli wydanej w 1259 roku przez papieża Aleksandra IV, stanowiła zakładana na zbroję czerwona tunika z dużym, białym łacińskim krzyżem. Tak samo wyglądał sztandar zakonny. Rekrutacja nowych członków, wzrost dóbr zakonnych, doprowadził po podziału rycerzy na grupy narodowościowo – terytorialne, zwane „językami”. Było ich osiem: prowansalski, owernijski, francuski, włoski, aragońsko – kataloński, kastyljsko – portugalski, niemiecki i angielski. Dla celów administracyjnych, każdy „język” dzielił się na **wielkie przeoraty** i **przeoraty**. I tak „język” niemiecki mieścił w sobie – w różnych okresach czasu – przeoraty: Niemiec, Czech, Austrii, Węgier, Danii (Skandynawii) i Polski. Przeoraty dzieliły się na **baliwaty**, a te na **komandorie** – najmniejsze jednostki administracji zakonnej, na czele których stali komandorzy. Nie było określonych reguł i wiele komandorii podlegało bezpośrednio przeoratom. Na czele zakonu stał **wielki mistrz**, obierany spośród braci – rycerzy. Kierował on działalnością zakonu,

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

przewodniczył obradom **kapituły generalnej**, która stanowiła najwyższy organ „ustawodawczy”, decydowała o najważniejszych sprawach zakonu. Mistrz posiadała władze i ogromne wpływy: miał własną służbę i dysponował bez ograniczeń zasobami pieniędzy i złota. Jednak urząd ten, według postanowienia kapituły generalnej z 1262 roku, mógł objąć człowiek „urodzony legalnie ze szlacheckich rodziców”. Wielki mistrz miał do pomocy **radę**, składającą się z kilku wielkich dygnitarzy, którzy kierowali poszczególnymi dziedzinami działalności zakonnej. Należeli do nich: **wielki komandor, marszałek, wielki szpitalnik, wielki szatny, wileki kanclerz, admirał, wielki przeor**. Z dalszym rozwojem zakonu, przybywało więcej dygnitarzy głównie w sferze militarnej. Zakon joannitów (podobnie jak inne zakony rycerskie) zależny był od papieża. Stał się „oddziałem zbrojnym” Kościoła. szybki i dynamiczny rozwój zakonu, doprowadził do powstania nowych domów zakonnych w całej niemal Europie. Jeżeli chodzi o fundacje położone najbliżej granicy z Polską, to w 1159 roku król Czech Władysław II osadził joannitów w Pradze, którzy wybudowali tu kościół i szpital. Ponad to, w Pradze miał swoją siedzibę wielki przeor „języka” niemieckiego, który tytułował się także przeorem Polski. Pierwsza fundacja zakonu joannitów w Polsce, wiąże się z osobą ks. sandomierskiego Henryka, który w 1166 roku na mocy testamentu, nadaje zakonowi wieś Zagość (Małopolska).

Pierwszą stolicą joannitów była Akka, w której miał swoją siedzibę wielki mistrz zakonu. Należała ona do zakonników od ok. 1120 do 1291 roku (z przerwą w latach 1190-1206, kiedy stolicą była miejscowość Margat). Liczne wojny z „niewiernymi”, zwycięstwa muzułmanów nad krzyżowcami, doprowadziły do

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

upadku Akki 18 V 1291 roku. Joannici w latach 1291-1310 rezydują na Cyprze, a od 1310-1523 roku główną siedzibą zakonu zostaje wyspa Rodos. Od tego czasu joannici doskonalą umiejętności żeglarskie, by w krótkim czasie stać się jedną z najlepiej wyszkolonych potęg morskich. Od nowej siedziby, zaczęto też nazywać ich zakonem rodyjskim. Niestety, wzrost potęgi tureckiej, wojny między zakonnikami i Turcją, doprowadziły do opuszczenia Rodos i poszukiwania nowej siedziby. Stała się nią, nadana przez cesarza rzymskiego Karola V, Malta. Od 26 X 1530 roku aż do 1798 roku, była to nowa siedziba zakonu. Tu utworzono nową stolicę zakonu Vallettę (na cześć jednego z mistrzów zakonu Jeana Parisot de la Valletta 1557-1568), zbudowano pałac mistrza, katedrę, domy zakonne. Tą siedzibę musieli opuścić zakonnicy z rozkazu Napoleona.

Mimo tak ciężkich ciosów, jakie spadły na zakon, joannici nie ulegli rozwiązaniu. Tak jak przed wiekami zajmują się działalnością charytatywną. Obecnie główna siedziba znajduje się w Palazzo Malta przy via Condotti 68 w Rzymie. Obecnie tymczasowym Namiestnikiem Zakonu Joannitów jest Giacomo dalla Torre del Tempio di Sanguinetto (ur. w 1944 roku). Zakon liczy obecnie ok. 10000 członków, jest organizacją suwerenną, utrzymuje stosunki dyplomatyczne z 40 krajami, posiada swoje przedstawicielstwo przy ONZ, ma także swoje przedstawicielstwo w stolicy Malty – La Valletcie.

Warto wspomnieć, że w dawnej Polsce istniało wiele komandorii joannickich np. w Poznaniu, Kościanie, Stołowicach. Po pierwszej wojnie światowej, w 1920 roku został powołany do życia Polski Związek Kawalerów Maltańskich, który oficjalnie został zatwierdzony przez ówczesnego wielkiego mistrza hr. Galeaso de Thun et Hohenstein, bullą z 27 VI 1927 roku. Po II wojnie światowej, wielu

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

członków kierowało pracą związku na obczyźnie, gdyż w Polsce działalność taka była zabroniona. Oficjalny powrót Związku Polskich Kawalerów Maltańskich, nastąpił w naszym kraju 17 X 1992 roku¹.

BUSZYCE

(niem. Buchitz)

Pierwsza wzmianka na temat miejscowości pochodzi z 1255 roku, z dokumentu biskupa wrocławskiego Tomasza I (1232-1268)². W dokumencie tym datowanym na 4 II 1255 roku, wystawionym w miejscowości Ujazd (niem. Ujest)³, wspomniany biskup, przyznaje joannitom z Łosiowa dziesięcinę m.in. z miejscowości Buszyce. Można zasugerować, że w tym mniej więcej czasie powstaje sama miejscowość, a jej założycielami są rycerze z zakonu joannitów. Trzeba zaznaczyć, że miejscowość należała do zakonu joannitów aż do 1810 roku.

Głównym zabytkiem, który do dnia dzisiejszego zachował się po joannitach w tej miejscowości, to wzmiankowany z pocz. XIV wieku (około 1310 r.) kościół pw. Trójcy Świętej, przebudowany w poł. XVI wieku. Kościół zawsze należał do katolików i był filią parafii w Łosiewie (do początku lat 50-tych XX wieku). Do

¹ Grzegorz Kopij, *Zakon joannitów w Łosiewie do 1315 roku*, Łosiew 2018, s. 5-7. Bogatszych i obszerniejszych informacji na temat zakonu joannitów, ich historii i działalności (także w Polsce), dostarczają publikacje: Tadeusz Wojciech Lange: „Szpitalnicy, joannici, kawalerowie maltańscy” oraz Edward Potkowski: „Zakony rycerskie”. W w/w publikacjach, znajduje się także bibliografia innych dzieł poświęconych tematyce joannitów.

² Ingres Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego Archikatedra p.w. św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu 24 kwietnia 2004, Wrocław 2004, s. 20.

³ Kopij, *Zakon joannitów*, s. 9.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

dzisiejszego dnia kościół zachował wiele cech gotycko - renesansowych, szczególnie wieżę i jej szczyt, wykonane w stylu wczesnorenesansowym⁴.

BRZEG

(niem. Brieg)

Pierwsza wzmianka na temat Brzegu pochodzi z ok. 1234 roku⁵. Lokacja miasta miała miejsce w 1247 lub 1248 roku, i ponownie w 1250 roku.

W samym mieście powstała siedziba nowej komandorii joannitów na Śląsku, która przetrwała do czasów reformacji.

Głównym zabytkiem po joannitach w Brzegu jest kościół pw. św. Mikołaja, wzniesiony w latach 1370-1417⁶. Jest to potężna gotycka, trójnawowa budowla⁷, zniszczona bardzo podczas II wojny światowej.

Obok kościoła znajdowała się dawna komandoria joannitów, obecnie nieistniejąca. W tym miejscu stoi dziś Galeria Handlowa „Piast”.

CZESKA WIEŚ

(niem. Böhmischdorf)

Jak wskazuje sama nazwa, wieś została założona prawdopodobnie przez kolonistów czeskich. Ks. Helmut Richter, ostatni niemiecki, katolicki proboszcz w Łosiowie uważa, że szlachta którą ją założyła i mieszkała w tej okolicy nosiła

⁴ Marcin Helwig, *Po Ziemi Brzeskiej szosą, szlakiem i bezdrożem*, Brzeg 1998, s. 18.

⁵ Helwig, *Po Ziemi Brzeskiej*, s. 18.

⁶ *Ibidem*, s. 19.

⁷ *Ibidem*.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

nazwisko *Mladatha*, i to oni założyli późniejszą wieś *Mlodossovici*, czyli dzisiejszy Łosiów⁸. Z tego faktu wynika, że wcześniej musieli osiedlić się w okolicach Brzegu, zakładając dzisiejszą Czeską Wieś, nazywaną w dokumentach: „*villa Bohemorum*”⁹.

Do dzisiejszego dnia w miejscowości zachował się gotycki kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa z ok. 1310 roku, otoczony gotyckim murem¹⁰.

JASIONA

(niem. Jeschen)

Pierwsza wzmianka na temat miejscowości pochodzi ze wspomnianego już wyżej, dokumentu biskupa wrocławskiego Tomasza I (1232-1268) z 1255 roku. Podobnie jak w przypadku Buszyc można zasugerować, że w tym też czasie powstaje sama miejscowość, a jej założycielami są rycerze z zakonu joannitów¹¹. Trzeba zaznaczyć, że miejscowość należała do zakonu joannitów aż do 1810 roku.

LEŚNICZÓWKA

(niem. Waldhaus)

Osada Leśniczówka wchodziło w skład komandorii joannitów w Łosiowie. Nie była to osobna wieś, lecz prawdopodobnie folwark¹². Po sekularyzacji komandorii w 1810 roku folwark ten został nabyty przez m.in. rodzinę Moll, których

⁸ H. Richter, *Geschichte der Komennde und des Dorfes Lossen*, Krs. Brieg, H.1, Ganderkesee 1968, s.3.

⁹ *Ibidem*, s. 3.

¹⁰ Helwig, *Po Ziemi Brzeskiej*, s. 20.

¹¹ Kopij, *Zakon joannitów w Łosiowie*, s. 9.

¹² Kopij, *Zakon joannitów w Łosiowie*, s. 10.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

posiadłość zachowała się do dziś (jest to dzisiejszy teren Agropol Sp. j Marian Olejnik, Stanisław Krawiec). Od 1997 sołectwo¹³.

ŁOSIÓW

(niem. Lossen)

Pierwsza wzmianka na temat Łosiowa sięga 1189 roku, kiedy to biskup wrocławski Żyrosław II (1170-1198)¹⁴, podarował zakonowi joannitów kościół w Bardo Śląskim (niem. Wartha). Jedną z miejscowości, która miała płacić dziesięcinę na rzecz joannitów był właśnie Łosiów, nazwany w dokumencie jako „ville Mlodossouitz”¹⁵. Według niektórych historyków była to pierwsza, słowiańska nazwa Łosiowa.

Z myślą stworzenia nowej komandorii joannickiej na terenie Śląska, wystąpił ok. 1203 roku kasztelan Ryczyna i Wrocławia Imbram.

Nowa komandoria joannitów z siedzibą w Łosiowie, powstaje w 1238 roku (istniała jako nieliczna aż do 1810 roku). W dokumencie wydanym przez ks. Henryka I Brodatego, książę nadał szereg uprawnień joannitom, głównie jeżeli idzie o sprawy sądownicze. W tym też czasie, zakonnicy rozpoczynają budowę komandorii oraz kościoła. W dokumencie tym Łosiów nosi już nazwę: „villam, que Lossowe”¹⁶.

¹³ Helwig, *Po Ziemi Brzeskiej*, s. 24.

¹⁴ Ingres Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego, s. 20.

¹⁵ Kopij, *Zakon joannitów w Łosiowie*, s. 7.

¹⁶ *Ibidem*, s. 8-9.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

Po najeździe mongolskim, w dokumencie z roku 1255, zostaje wymieniony po raz pierwszy kościół w Łosiu. Następnie ok. 1317 roku komandoria w Łosiu zostaje „przeniesiona” za względów bezpieczeństwa na teren majątku Zawadno, położonego u ujścia Nysy Kłodzkiej do Odry (stan taki trwa do początku XVI wieku).

W czasie reformacji tylko na krótki czas został zajęty kościół parafialny, jednak sama komandoria przetrwała i działała aż do 1810 roku, mimo że całe Księstwo Brzeskie było protestanckie.

W XVIII wieku przebudowano gruntownie kościół, który w niezmienionej formie przetrwał do dnia dzisiejszego. Sekularyzacja komandorii joannitów w Łosiu nastąpiła w 1810 roku. Na krótki czas komandoria stała się własnością feldmarszałka Hansa Yorck von Wartenburg, który po 1814 roku przeniósł się do innej komandorii joannitów w Małej Oleśnicy. Budynki dawnej komandorii w Łosiu zostały rozebrane w latach 70-tych XX wieku.

MŁODOSZOWICE

(niem. Zindel)

W cytowanym już dokumencie biskupa wrocławskiego Żyrosława II, znalazł się zapis: „ville Mlodossouitz”. Część historyków uważa, że nazwa to odnosi się do miejscowości Młodoszowice, leżącej przy trasie prowadzącej do Grodkowa. Niestety, jest to błędne mniemanie, gdyż miejscowość ta nie leży w pobliżu

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

wymienionej w dokumencie rzeki Nysy, ani nie stanowiła nigdy siedziby komandorii joannitów.

Niemniej w samej miejscowości, obok gotyckiego kościoła z XV – XVI wieku, znajduje się ufundowana w 1996 roku płyta z napisem: „Są ludzie, na których od dawna czekamy, są przyjaźnie nagłe, niespodziewane, o których nigdy nie zapominamy – Igor Neverly – Młodoszowice 1189-1989”¹⁷.

OLDRZYSZOWICE

(niem. Hilbersdorf)

W dokumencie z 15 III 1284 roku, biskup wrocławski Tomasz II (1270 - 1292)¹⁸ zrzeka się na rzecz komandorii joannitów w Łosiuwie dziesięcin z miejscowości Oldrzychowice¹⁹. Zapewne jest to pierwsza wzmianka na temat tej miejscowości, która weszła w skład komandorii w Łosiuwie.

W miejscowości znajduje się wpisany na listę Narodowego Instytutu Dziedzictwa park dworski, jednak trudno powiedzieć czy ma on jakiś związek z zakonem joannitów. Możliwe, że w tym miejscu istniał kiedyś jakiś budynek związany z zakonem, ale te informacje potrzebują dziś kwerendy zarówno archeologicznej jak i dokumentalnej.

OLEŚNICA MAŁA

¹⁷ Helwig, *Po Ziemi Brzeskiej*, s. 27.

¹⁸ *Ingres Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego*, s. 20.

¹⁹ Kopij, *Zakon joannitów w Łosiuwie*, s.10.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

(niem. Klein Öls)

Oleśnica Mała leży obecnie na terenie powiatu oławskiego. Trzeba przyznać, że już w XII wieku była miejscem, którym interesowali się władcy Śląska, budując tutaj swój zamek myśliwski. W latach 1226-1307 mieściła się tutaj komandoria zakonu templariuszy. Po sekularyzacji zakonu majątki ich na terenie Europy zostały przekazane zakonowi joannitów, którzy stają się panami komandorii aż do 1810 roku. W tym czasie powstaje m.in. zachowany częściowo do dziś klasztor - komandoria oraz kościół.

Po sekularyzacji w 1810 roku, cały majątek w 1814 roku został przekazany: „za zasługi w wojnach napoleońskich”²⁰ feldmarszałkowi Hans Yorck von Wartenburg, którego potomkowie byli właścicielami dawnej komandorii joannitów do 1945 roku.

Obecnie w zabudowaniach klasztornych ma swoją siedzibę Zakład Doświadczalny Hodowli i Aklimatyzacji Roślin oraz znajdują się tam mieszkania pracowników.

RÓŻYNA

(niem. Rosenthal)

Pierwsza wzmianka na temat miejscowości pochodzi z 1255 roku, z dokumentu biskupa wrocławskiego Tomasza I (1232-1268)²¹. W dokumencie tym Różyna

²⁰ Helwig, *Po Ziemi Brzeskiej*, s. 46.

²¹ Kopij, *Zakon joannitów w Łosiowie*, s. 9.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

została wymieniona wraz z miejscowościami: Jasioną i Buszycami. Można zasugerować, że w tym też czasie powstała sama miejscowość, a jej założycielami są rycerze z zakonu joannitów. Trzeba zaznaczyć, że miejscowość należała do zakonu joannitów aż do 1810 roku.

W miejscowości do dzisiejszego dnia zachował się na niewielkim wzgórzu, pochodzący z ok. 1310 roku, gotycki kościół pw. św. Mikołaja, otoczony gotyckim murem.

WRONÓW

(niem. Frohnau)

Niewielka miejscowość położona nad Nysą w okolicach Skorgoszczy, ściśle powiązana była z majątkiem Zawadno.

W miejscowości zachował się pałac z XIX wieku wraz z parkiem²². Wiadomo, że ostatni, niemieccy właściciele pałacu należeli do Związku Maltańskiego działającego na terenie ówczesnych Niemiec.

WRÓBLIN

(niem. Fröbeln)

Już około 1257 roku, joannici z Łosiowa zakupili młyn na rzece Nysa koło tej miejscowości od rycerza Mikołaja z Wróblina. Następnie zakupili „plac” pod

²² Helwig, *Po Ziemi Brzeskiej*, s. 32.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

pastwisko dla koni, a ok. 1284 roku zakupili od rodu Pogorzele, cały majątek na terenie tej miejscowości. 12 XI 1310 roku Mikołaj de Ruscove (Raski /?/) ²³, podarował zakonnikom tereny wokół ich majątku we Wróblinie ²⁴.

Dynamiczny rozwój komandorii w Łosiowie w XIII i w połowie XIV wieku, przyczynił się m.in. do chęci założenia nowej komandorii zakonu w Lewinie (niem. Löwen), ale plan ten nie został nigdy zrealizowany. W 1928 roku wieś została włączona do Lewina.

ZAWADNO

(niem. Lichten)

Majątek – folwark, który nabyli joannici prawdopodobnie jeszcze w XIII wieku ²⁵. Po roku 1317 ma on ogromne znaczenie, gdyż w tym miejscu zakonnicy budują gród, który miał spełniać m.in. funkcje obronne oraz być wykorzystywany podczas najazdu obcych wojsk.

Do dzisiejszego dnia zachowały się ślady dawnego grodziska u ujścia Nysy Kłodzkiej do Odry.

Następnie na tym terenie blisko drogi, nazywanej „polską drogą”, wzniesiono zapewne kolejny folwark, który należał przed wojną do rodziny Moll. Po wojnie, mieścił się w tym miejscu m.in. PGR. Ostatecznie cały obiekt został zrujnowany pod koniec lat 80-tych i na pocz. 90 – tych XX wieku.

²³ Raski – dziś przysiółek miejscowości Przecza.

²⁴ Kopij, *Zakon joannitów w Łosiowie*, s. 9.

²⁵ Kopij, *Zakon joannitów w Łosiowie*, s. 10.

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

ZAKOŃCZENIE

Prezentacja miejscowości powiatu brzeskiego, które w różny sposób związane były z zakonem joannitów, stanowi pewien rodzaju wstęp aby w dzisiejszych czasach bardziej pochylić się nad dziedzictwem zakonu joannitów na tym terenie oraz zachęcić amatorów historii regionalnej do głębszego poznania tematu.

Trzeba zaznaczyć, że historia i działalność zakonu joannitów nadal są Polsce mało znane, a przecież dziś zakon kawalerów maltańskich stanowi nie tylko podmiot prawa międzynarodowego jako państwo (z siedzibą Wielkiego Mistrza na Awentynie w Rzymie), ale nadal spełnia swoją rolę jako zakon angażujący się w pomoc przede wszystkim chorym i cierpiącym na całym świecie.

Przemierzając samochodem, rowerem czy pieszo miejscowości powiatu brzeskiego, związane z dziejami zakonu joannitów, zachęcam do indywidualnego odkrywania tego międzynarodowego dziedzictwa. W ten sposób oddamy niejako hołd zakonnikom, którzy nie tylko na polu walki ale przede wszystkim na polu gospodarczym, ekonomicznym, społecznym i kulturowym, związali się z naszą brzeską ziemią.

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

ILUSTRACJE

- 1. Kościół pw. Trójcy Świętej w Buszycach wraz z gotyckim murem okalającym kościół.
(fot. J. Krawczyk, 2019)**

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

2. Kościół pw. Trójcy Świętej w Buszycach. Wieża kościoła i jej szczyt w stylu wczesnorenesansowym – rzadkość na Ziemi Brzeskiej. (fot. J. Krawczyk, 2019)

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

**3. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Łosiowie wraz z gotyckim murem okalającym kościół.
(fot. J. Krawczyk, 2019)**

*Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”
objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na
wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja
Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania
Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna*

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

- 4. Kartusz herbowy oraz tablica fundacyjna hr. Karola Leopolda von Herberstein – m.in. Wielkiego Przeora Węgier, Czech oraz komtura w Łosiuwie, Strzegomiu i Opawie. (fot. J. Krawczyk, 2019)**

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

- 5. Kartusz herbowy z widocznym krzyżem maltańskim oraz tablica fundacyjna hr. Franciszka Antoniego von Konigsegg – fundatora kaplicy południowej oraz obecnego ołtarza głównego w kościele. (fot. J. Krawczyk, 2019)**

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

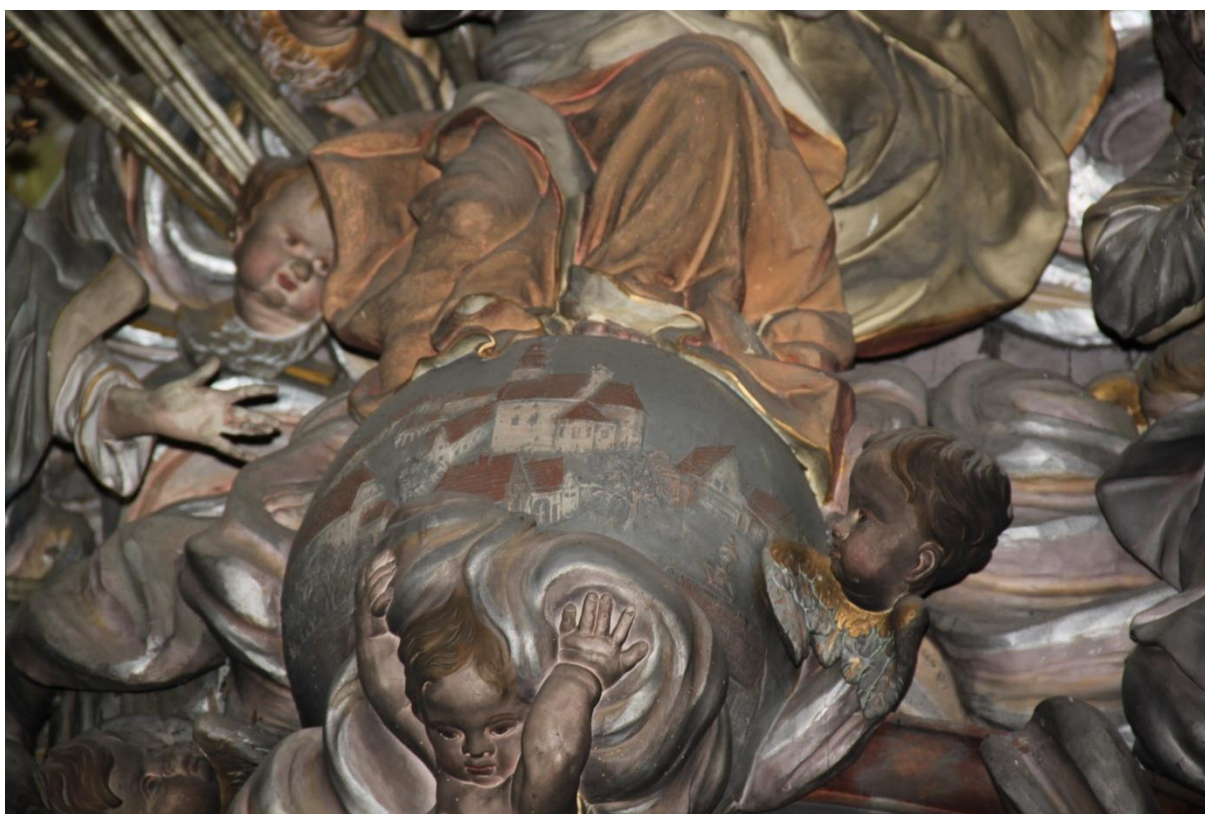

6. Ołtarz główny kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Łosiowie. (fot. J. Krawczyk, 2019)

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

7. Fragment ołtarza głównego kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Łosiuwie z widoczną komandorią joannitów w Łosiuwie z poczt. XVIII wieku. (fot. J. Krawczyk, 2019)

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

8. Ołtarz boczny (z XVIII w.) z laskami słynącą figurą Matki Bożej Łosiowskiej (z XV w.) oraz tabernakulum z widocznym krzyżem maltańskim. (fot. J. Krawczyk, 2019)

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

9. Plyta nagrobna komtura losiowskiego Fryderyka von Pannwitz. (fot. J. Krawczyk, 2019)

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

10. Portret jednego z proboszczów komandorii w Łosiu w latach 1706-1732 Daniela Józefa Schlecht. (fot. J. Krawczyk, 2019)

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

**11. Portret ostatniego, niemieckiego, katolickiego proboszcza w Łosiu w latach 1937-1972
ks. Helmuta Richtera. (fot. J. Krawczyk, 2019)**

*Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”
objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na
wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja
Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania
Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna*

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

SPIS ILUSTRACJI

1. Kościół pw. Trójcy Świętej w Buszycach wraz z gotyckim murem okalającym kościół. (fot. J. Krawczyk, 2019)
2. Kościół pw. Trójcy Świętej w Buszycach. Wieża kościoła i jej szczyt w stylu wczesnorenesansowym – rzadkość na Ziemi Brzeskiej. (fot. J. Krawczyk, 2019)
3. Kościół pw. św. Jana Chrzciciela w Łosiowie wraz z gotyckim murem okalającym kościół. (fot. J. Krawczyk, 2019)
4. Kartusz herbowy oraz tablica fundacyjna hr. Karola Leopolda von Herberstein – m.in. Wielkiego Przeora Węgier, Czech oraz komtura w Łosiowie, Strzegomiu i Opawie. (fot. J. Krawczyk, 2019)
5. Kartusz herbowy z widocznym krzyżem maltańskim oraz tablica fundacyjna hr. Franciszka Antoniego von Konigsegg – fundatora kaplicy południowej oraz obecnego ołtarza głównego w kościele. (fot. J. Krawczyk, 2019)
6. Ołtarz główny kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Łosiowie. (fot. J. Krawczyk, 2019)
7. Fragment ołtarza głównego kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Łosiowie z widoczną komandorią joannitów w Łosiowie z poczt. XVIII wieku. (fot. J. Krawczyk, 2019)
8. Ołtarz boczny (z XVIII w.) z łaskami słynącą figurą Matki Bożej Łosiowskiej (z XV w.) oraz tabernakulum z widocznym krzyżem maltańskim. (fot. J. Krawczyk, 2019)

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

9. Płyta nagrobna komtura łosiowskiego Fryderyka von Pannwitz. (fot. J. Krawczyk, 2019)
10. Portret jednego z proboszczów komandorii w Łosiu w latach 1706-1732 Daniela Józefa Schlecht. (fot. J. Krawczyk, 2019)
11. Portret ostatniego, niemieckiego, katolickiego proboszcza w Łosiu w latach 1937-1972 ks. Helmuta Richtera. (fot. J. Krawczyk, 2019)

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

BIBLIOGRAFIA

Ingres Arcybiskupa Metropolity Wrocławskiego Archikatedra p.w. św. Jana Chrzciciela we Wrocławiu 24 kwietnia 2004, Wrocław 2004.

Helwig Marcin, *Po Ziemi Brzeskiej szosą, szlakiem i bezdrożem*, Brzeg 1998.

Kopij Grzegorz, *Zakon joannitów w Łosiowie do 1315 roku*, Łosiów 2018.

Richter Helmut, *Geschichte der Komennde und des Dorfes Lossen, Krs. Brieg, H.1, Ganderkesee* 1968.

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

Spis treści

Wstęp.....	s.2
Zarys historii zakonu joannitów.....	s.4
BUSZYCE.....	s. 8
BRZEG.....	s. 9
CZESKA WIEŚ.....	s.10
JASIONA.....	s.11
LEŚNICZÓWKA.....	s.12
ŁOSIÓW.....	s.13
MŁODOSZOWICE.....	s. 15
OLDRZYSZOWICE.....	s. 16
OLEŚNICA MAŁA.....	s. 17
RÓŻYNA.....	s. 18
WRONÓW.....	s. 19
WRÓBLIN.....	s.20
ZAWADNO.....	s.21
Zakończenie.....	s. 22
Ilustracje	s. 23

Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna

*Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie.
Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020 – Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.*

Spis ilustracji..... s. 34

Bibliografia..... s. 36

*Zadanie finansowane w ramach działania 19 „Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER”
objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020, poddziałanie 19.2: „Wsparcie na
wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” - Realizacja
Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego Przez Społeczność (LSR) na lata 2016-2022 dla obszaru działania
Stowarzyszenia „Brzesko-Oławska Wieś Historyczna*